

foster families to holiday events; of creative activities; organization of video lectures for foster children and their parents, round tables, communicating at the «ask – answer» thematic meetings; «Summer School»; organization «Family Leisure Club for foster families»; assistance in the rehabilitation of foster children, foster families. It is emphasized that the observation of foster families and help in the organization of family leisure activities are allowed to mark changes of family atmosphere - from tense to friendly, quiet.

At the same time there are changes in foster children – disappear violence, disobedience, mental imbalance. Thus, properly organized, purposeful and interesting family leisure time will facilitate «entry» foster child in the new family and also to create a favorable environment for its comprehensive development.

СТАН РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТУРЕЧЧИНИ НА МЕЖІ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ

УДК 378.011.3:338

Гюль А.

Стаття присвячена аналізу стану вищої освіти Туреччини на межі ХХ-ХХІ століть. У статті на основі історичного та системного підходів досліджуються зміни, пов'язані із вищою освітою Туреччини, обґрунтовується необхідність пошуку шляхів удосконалення підготовки майбутнього фахівця в умовах євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: вища освіта, освітні реформи, автономія, демократизація, фундаменталізація, стандартизація, університети.

СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ТУРЦИИ НА РУБЕЖЕ ХХ-ХХІ ВЕКОВ

Гюль А.

Статья посвящена анализу состояния высшего образования Турции на рубеже ХХ-ХХІ веков. В статье на основе исторического и системного подходов исследуются изменения, связанные с высшим образованием Турции, обосновывается необходимость поиска путей усовершенствования подготовки будущего специалиста в условиях интеграционных процессов.

Ключевые слова: высшее образование, образовательные реформы, автономия, демократизация, фундаментализация, стандартизация, университеты.

THE STATE OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN TURKEY AT THE TURN OF XX-XXI CENTURIES

Gul Ali

The article analyzes the state of higher education in Turkey at the turn of XX-XXI centuries. On the basis of the historical and systemic approaches are studied changes related to higher education in Turkey, the necessity of finding ways to improve the preparation of the future expert in the conditions of integration processes.

Key words: higher education, educational reform, autonomy, democratization, fundamentalization, standartization, universities.

Постановка проблеми. В умовах розробки нової стратегії вищої освіти в Україні стає необхідним всебічний аналіз міжнародного досвіду у цій галузі. Вивчення становлення вищої освіти в інших країнах дозволяє скласти більш глибоке уявлення про вітчизняну систему освіти. Порівняльний аналіз розвитку вищої освіти в різних країнах показує, що проблеми, з якими стикаються в цій галузі, подібні. В цілому це — соціально-економічні, політичні та культурні проблеми. Але оскільки характер їх змін і рішень в різних країнах різний, різні в них історичні етапи та шляхи розвитку освітніх систем.

Цілоком є правомірним розглянути передумови європейського вектора турецької освітньої політики, а саме — з'ясувати витоки тяжіння Туреччини до Європи. На початку становлення Турецької республіки лідер держави К.Ататюрк проголосував, що динаміка розвитку турецького суспільства протягом століть дотримувалася постійного курсу. Тому це підтверджувало не тільки спрямованість Туреччини з Центральної Азії до Європи, але й подальше бажання турецького суспільства приєднатися до європейської цивілізації та стати її частиною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При визначенні та характеристиці періодів становлення та розвитку вищої освіти ми спиралися на педагогічну спадщину як відомих турецьких педагогів та суспільно-політичних діячів (К. Айтач, Д.Апкан, А.Барблан, І.Башані, Ю.Хасан, Р. Гюндю, У.Кокатюрк та ін.), так і українських вчених (Н.В.Абашкіна, Г.Л.Алексевич, А.М.Алексюк, В.М.Жуковський, Є.А.Москаленко, О.В.Овчарук, А.В.Парінов, О.В.Плахотник, Л.П.Пуховська, О.Б.Рибак, Г.В.Степенко, І.Г.Тараненко, І.Г.Фольварничий, Л.О.Хомич, Н.П.Яцишин та ін.).

Метою статті є аналіз впливу соціально-політичних реформ освіти на становлення мережі університетів Туреччини у кінці ХХ і на початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Будучи однією з наймогутніших держав Сходу, Туреччина історично тісно пов'язана з Європою не тільки територіально, але й політично та економічно через систему як міждержавних договорів, так і торговельно-економічних угод.

Протягом століть Туреччина, яка була центром Османської імперії, представляла для європейських держав значний інтерес з військової та політичної точок зору. Завдяки зручному географічному положенню на перехресті шляхів між Заходом і Сходом, Європою та Азією ця країна займала одну з ключових позицій [1; с.2]. Активізація Туреччини на міжнародній арені під керівництвом Партії справедливості і розвитку в останні роки відкрила для держави ряд перспектив. Внутрішньополітичні, соціальні та освітні реформи стали наслідком бажання Туреччини вступити до Євросоюзу та сприймалися деякими як зміни, спрямовані на зміну «кемалістського режиму». Ці перетворення зумовили також і трансформацію зовнішньополітичних векторів.

У кінці ХХ століття особлива увага приділялася подальшій реструктуризації системи вищої освіти в Туреччині з метою задоволення потреб ринкової економіки, переважаючої на той час в країні, та підвищення конкурентоспроможності на світовій арені вищої освіти. Університети отримали право самостійно розпоряджатися фінансами та змінювати посадову систему, а

у 1996 році було зроблено спробу встановити систему оподаткування та оцінки університетів. В січні того ж року Рада Вищої Освіти видала норми та положення, згідно з якими, відбулося започаткування Ради з оцінки якості [3].

В 2001 році Туреччина приєдналася до Болонського процесу, тому знову було розпочато спроби введення програми контролю якості освіти по всій країні. Правила та положення про Акредитацію та контроль якості освіти у вищих навчальних закладах були прийняті Міжуніверситетською Радою в жовтні 2002 року, а у вересні 2005 року Радою Вищої Освіти були опубліковані власні норми та положення про акредитацію та контроль якості освіти у вищих навчальних закладах Туреччини. Структурні реформи також були проведені в двох основних сферах діяльності університетів, однією з яких була система зарахування студентів до навчання. Слід сказати, що багато років поспіль абітурієнти зараховувалися на конкурсній основі. Це стосувалося як чотирирічних університетських навчальних програм на здобуття ступеня бакалавра, так і дворічних навчальних програм професійно-технічних училищ для здобуття ступеня молодшого спеціаліста. Цікавим є порівняння загальної кількості абітурієнтів, яка зростає приблизно в десять разів. Без перебільшення можна стверджувати, що конкурс на вступ до вищих навчальних закладів був досить високим. Невідповідність між попитом та пропозицією у сфері освіти призвела до того, що питання доступності вищої освіти в Туреччині ставало дедалі гострішим.

Як вже зазначалося, вступні іспити, які розробляв Центр відбору та зарахування студентів, затверджувалися Радою Вищої Освіти. Прохідний бал для зарахування абітурієнта на обраний ним курс навчання формувався на основі суми балів, набраних на вступному іспиті та середнього балу випускних екзаменів середньої школи. До 1998 року вступні випробування проходили в два етапи. На першому етапі перевірялися навички логічного мислення та аналізу на основі базових понять турецької мови, математики, природничих та суспільних наук. Результати цього етапу становили 50 % від оцінки, а загальний бал визначався сумою балів з усіх чотирьох предметів. Другий етап – це оцінювання знань з конкретних предметів – математики, природничих наук, суспільних наук, мов тощо. Питання обиралися з програми середніх шкіл країни. Тест був призначений для визначення рівня знань абітурієнта з дисциплін, знання яких необхідні для конкретної програми. Цей тест був розрахований на 90% на перевірку теоретичних знань майбутніх студентів.

Дослідження 1998-го року чітко показало, що співвідношення між першим та другим етапом іспитів було майже 100%. Більше того, випускний бал середньої школи становив лише 7% від загального балу. Програма середньої школи та зміст освітніх програм університетів були подібними. Ці два фактори зробили регулярне відвідування занять в середніх школах не обов'язковим, тому учні охочіше відвідувати підготовчі курси для підготовки до вступних іспитів. Таким чином, система зарахування, яка на перший погляд здавалася ідеальною та вільною від зовнішнього впливу і корупції, згубно впливала на якість середньої освіти в країні.

Найбільшою шкоди ця система завдавала студентам професійно-технічних та технічних училищ, які прагнули відразу вийти на ринок праці, але натомість повинні були складати тест, до якого не готувалися. Продовженням середньої

професійно-технічної освіти була дворічна програма на здобуття звання доцента та чотирирічні програми, що готували вчителів для професійно-технічних училищ. Але більша частина студентів, зарахованих на ці навчальні програми, були випускниками звичайних загальних середніх шкіл. В результаті – повна невідповідність не лише між середньою та вищою освітою, а й між вимогами ринку праці та системою національної освіти загалом [4].

В 1991 році другий етап вступних іспитів був ліквідований, вагомість середнього балу атестату про середню освіту зросла від 7% до 20%. Тоді як зв'язок між закладами середньої та вищої освіти підтримувався наданням переваг тим студентам, які продовжували навчання у тому ж професійному напрямку. Ці зміни дали можливість значно більшій кількості випускників професійно-технічних та технічних училищ бути зарахованими до 2-річних та 4-річних програм, які готували викладачів цих галузей.

В 2001 році Закон № 4702 спростив процедуру зарахування до дворічних програм навчання, відмінивши вступні іспити випускникам професійно-технічних та технічних середніх шкіл, що дозволяло благодійним організаціям засновувати незалежні дворічні вищі професійно-технічні училища рівні вищій освіті. Ці заходи повинні були зробити професійно-технічну та технічну освіту на рівні середньої освіти такою, що відповідає потребам ринку праці.

Після виборів, які пройшли восени 2002 року, до влади прийшла Партія справедливості та розвитку, яка стала ініціатором створення теократичної держави. Наприклад, дві спроби внести поправки до Закону № 2547 були успішно відхилені університетськими чиновниками, тому що вони вважали, що ці зміни призведуть до верховенства нової влади над системою вищої освіти. Навіть сьогодні політичне та ідеологічне протистояння між партією справедливості та розвитку та турецькою елітою й досі перешкоджає впровадженню важливих реформ у сфері освіти Туреччини.

Здійснення аналізу системи вищої освіти Туреччини та європейських країн дозволяють говорити про спільні риси сучасного освітнього середовища, в якому Туреччина крокує до демократизації та автономії університетів. Порівнюючи освітні середовища турецьких та європейських університетів, виділяємо спільні ознаки: державна модель управління вищою школою, відкритий прийом абітурієнтів до університетів, вибір студентами навчальної програми, рівня освіти, що відповідає власному рівню здібностей та можливостей, динамізм та цілеспрямований пошук шляхів удосконалення системи професійної підготовки студентів, зростання якості інтелектуального ресурсу вищої школи, активний вплив ринку праці на соціальне замовлення висококваліфікованих кадрів різних спеціальностей [5].

Характеристика системи вищої освіти Туреччини на межі XX-XXI століття дозволяє виділити провідні тенденції розвитку університетської освіти. Розглянемо детальніше деякі з них. Нова освітня парадигма в якості пріоритету вищої освіти орієнтується на інтереси особистості майбутнього фахівця. У зв'язку з цим демократизація, гуманізація та гуманітаризація освіти виступає тенденціями реформування системи університетської освіти. Пошук університетами шляхів оптимізації та інтенсифікації викладання дозволяє розробити гнучкі системи навчання, які враховують індивідуальні та пізнавальні можливості студентів.

Вища освіта XXI століття покликана бути доступною освітою для всіх студентів, тому освітня політика Туреччини – це політика рівних можливостей

доступу турецьких громадян до освіти. А в якості основних акцентів політики доступності вищої освіти Туреччини можна виділити низьку вартість освіти, створення мережі університетів, доступність технічних засобів та багаторівневий характер вищої освіти.

Стандартизація змісту освіти передбачає створення державних вимог до змісту університетської освіти, а фундаменталізація вищої освіти виділяє нові принципи відбору змісту освіти фундаментальних навчальних курсів з метою досягнення нової якості освіченості як особистості конкретно, так і суспільства в цілому.

Основою освітніх реформ у Туреччині стала уніфікація вищої школи, через розширення університетів за рахунок приєднання закладів неуніверситетського типу (інститути, коледжі) до мережі університетів. І як наслідок — Туреччина отримала у формі університетів потужні інтегровані навчальні та наукові центри. Університети Туреччини стали великими науково-навчально-виробничими центрами із розгалуженою мережею коледжів, науково-дослідних інститутів, лабораторій, факультетів, на яких здійснюється підготовка висококваліфікованих фахівців в різних галузях знань.

Таким чином, сьогодні до системи вищої освіти Туреччини входять сто п'ятнадцять університетів, вісімдесят п'ять державних та тридцять приватних. Разом з трьома незалежними вищими професійно-технічними училищами за положеннями Закону № 2547, прийнятого в 1981 році, вони знаходяться під контролем Ради Вищої Освіти, хоча з того часу до цього Закону було внесено декілька поправок. Крім університетів до турецької системи вищої освіти входить певна кількість закладів не університетської вищої освіти, які знаходяться під керівництвом Військових сил та Сил безпеки країни, а також сорок лікарень, які надають послуги з медичної освіти, але не є підконтрольними університетам.

Висновки. В результаті реформування державної освітньої системи у Туреччині подолано вражаючу за масштабом неосвіченість населення та запроваджено безкоштовну освіту. Сьогодні турецька вища освіта стала престижною серед турецької та європейської молоді і повністю відповідає рівню кращих західноєвропейських та американських університетів.

Література

1. Brown Jr. Faculty Participation in University Governance and the Effects on University Performance // Journal of Economic Behavior and Organization. — (February). — 2001. — pp. 129-143.
2. Clark B. R. Sustaining Change in Universities // Open University Press. — England, 2004.
3. DevletIstatistikEnstitusu (DIE). Istatistiki Gostergeler: 1923-1990. Ankara, 1990.
4. Kells H.R. National Higher Education Evaluation Systems: Methods for Analysis and Some Propositions for the Research and Policy Void' in Higher Education. — September. — 1999. — pp. 209-232.
5. Kerr C. The Uses of the University. 5th Ed. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2001.

***Abstract.** The article analyzes the state of higher education in Turkey at the turn of XX-XXI centuries. On the basis of the historical and systemic approaches are studied changes related to higher education in Turkey, the*

necessity of finding ways to improve the preparation of the future expert in the conditions of integration processes. Analyzing the research of Turkish scholars, the author summarizes the process of formation and propagation of the higher education system in Turkey, defines the historical background of the transformation of the education system to meet the growing demands of society.

The author reveals the characteristic features of the modern educational environment on the basis of a comparative analysis of systemic training in Turkey and Western European countries, noting that the content of higher education is strongly influenced by the European integration trends and characterized by the new requirements associated with entry into the European educational space.

It was found that under the Bologna process and the integration of high school clearly outlines key trends in the development of university education: democratization, humanization and humanitarization, fundamentalization of higher education and the standardization of educational content, optimization and intensification of education, accessibility and low cost of education, as well as creating a network of universities, the availability of technical means and multi-level nature of higher education.

The author notes that the foundation of educational reform in Turkey was the unification of the high school, due to the expansion of universities by the addition of non-university institutions (institutes, colleges) to the university network. Turkish universities have become powerful scientific training and production center, with an extensive network of colleges, research institutes, laboratories, faculties, on which the preparation of highly qualified specialists in various fields of knowledge.

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

УДК: 378.937+378.14

Солдатенко Н. Н.

Стаття посвячена проблемі активізації учебно-познавальної діяльності майбутніх інженерів, на основі аналізу експериментальних даних була определена ступінь ефективності застосування мультимедійних технологій в ході навчання педагогів вищої школи.

Ключевые слова: *познавальна активність, познавальна самостійність, активізація учебно-познавальної діяльності, мультимедійні технології.*

Стаття присвячена проблемі активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх інженерів, на основі аналізу експериментальних даних було визначено ступінь ефективності застосування мультимедійних технологій в ході навчання педагогів вищої школи.

Ключові слова: *пізнавальна активність, пізнавальна самостійність, активізація навчально-пізнавальної діяльності, мультимедійні технології.*